

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

**TYUTORLAR VƏ KREDİT SİSTEMİ İLƏ
TƏDRİSİN TƏŞKİLİ**
(Yaddaş kitabçası)

Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

TYUTORLAR VƏ KREDİT SİSTEMİ İLƏ

TƏDRİSİN TƏŞKİLİ

(Yaddaş kitabçası)

MƏKTƏBƏQƏDƏR TƏHSİL FAKÜLTƏSİ

*ADPU-nun Məktəbəqədər təhsil fakültəsinin
14 sentyabr 2021-ci il tarixli əsasən çap edilir (pr. №1)*

2021

Tyutor

Əmək funksiyası. Tələbələrin akademik maraqlarını qoruyur və müdafiə edir. Tədris prosesinin təşkili ilə bağlı zəruri məlumatları və sənədləri tələbələrə təqdim edir. Tələbələrin fərdi tədris və iş planlarının tərtibi üçün onlara qrup halında və ya fərdi məsləhətlər verir. İl ərzində müntəzəm olaraq akademik məsləhətləşmələr təşkil edir.

Tələbələrin fərdi tədris planlarının qəbulunu təşkil edir və ixtisaslar (proqramlar) üzrə iş planlarının tərtib edilməsində iştirak edir. Tələbələrə fərdi tədris planında dəyişiklik aparmağa yardım göstərir. İstiqamətlər (ixtisaslar, proqramlar) üzrə təhsil almaq üçün lazım olan metodik materialların hazırlanmasına və mövcudluğuna, eləcə də tələbələrin fənlər üzrə attestasiyasının keçirilməsinə nəzarət edir. Ali təhsil müəssisəsinin rəhbərliyi tərəfindən təşkil olunan nəzarət komissiyalarının işində iştirak edir.

Bilməlidir: “Təhsil haqqında” və “Elm haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarını; elm və təhsil sahələrinə aid Azərbaycan Respublikası Prezidentinin fərman və sərəncamlarını; Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin aidiyyəti qərar və sərəncamlarını; Azərbaycan Respublikasının təhsil sahəsi üzrə mərkəzi icra hakimiyyəti orqanının aidiyyəti qərar, sərəncam və əmrlərini; ali məktəb pedaqogikasını və psixologiyasını; tədris planlarının və proqramlarının tərtibini; tələbələrlə davranış qaydalarını; onlarla işin psixoloji xüsusiyyətlərini; əməyin mühafizəsi, təhlükəsizlik texnikası, sanitariya-gigiyena və yanğından mühafizə norma və qaydalarını.

Akademik məsləhətçi (tyutor) xidməti

1. Ali təhsil müəssisələrində Bolonya prosesinin təşviqi, kredit sistemi ilə tədrisin təşkili, AKTS sisteminin tətbiq edilməsi və tələbələrə kömək göstərilməsi məqsədi ilə ali təhsil müəssisələrində və AMEA-da akademik məsləhətçilər (tyutorlar) xidməti təşkil edilir.

2. Tyutorlar bu sahədə müəyyən təcrübəsi və səriştəsi olan ali təhsilli şəxslər arasından seçilirlər.

3. Tyutor bu vəzifəyə rektorun əmri ilə təyin olunur.

4. Tyutorlar:

4.1. Tələbələrin hüquqlarını və akademik maraqlarını qoruyurlar.

4.2. Tədris prosesinin təşkili ilə bağlı bütün zəruri məlumatları və sənədləri tələbələrə təqdim edirlər.

4.3. Tələbələrin fərdi tədris planlarının tərtibi üçün onlara məsləhətlər verirlər.

4.4. Tələbələrin fərdi tədris planlarının qəbulunu təşkil edir və ixtisaslar (ixtisaslaşmalar) üzrə illik işçi tədris planlarının tərtibində iştirak edirlər.

4.5. Tələbələrə fərdi tədris planlarında dəyişikliklər aparmasına yardım göstərilir.

4.6. Yay semestrinin təşkilində iştirak edirlər.

Tələbələrin hüquq və vəzifələri.

1. Tələbə öz fərdi tədris planını tərtib edərkən, bu Qaydalarla tanış olmalı və buradakı tələblərə ciddi riayət etməlidir.

2. Təhsil zamanı tələbə fərdi tədris planına ciddi riayət etməklə, tədris olunan fənləri mənimsəməyə borcludur.

3. Tələbənin müəllim seçmək hüququ vardır.

5. Tələbə ixtisas (ixtisaslaşma) üzrə təhsil proqramı ilə müəyyən olunmuş müddətdə tələb olunan kreditləri yığa bilmədiyi halda o, tələbələr sırasından xaric edilmir (xüsusi təyinatlı ali təhsil müəssisələri istisna olmaqla). Həmin tələbə kontingentdə saxlanılmaqla, təhsilini yalnız ödənişli əsaslarla davam etdirə bilər. Belə halda tələbənin ödənişinin məbləği ixtisas (ixtisaslaşma) üzrə illik təhsil haqlarını 60-a bölərək alınan nəticəni onun götürdüyü fənlərin kreditlərinə vurmaqla müəyyənləşdirilir.

6. Tələbə digər ali təhsil müəssisələrində müvafiq fənlər üzrə kreditləri qazana bilər.

7. Tələbə öz akademik transkriptini ali təhsil müəssisəsindən təhsil aldığı dövrdə istənilən vaxt əldə edə bilər.

8. Ödənişli əsaslarla əyani təhsil alma forması üzrə ali təhsil müəssisəsinə qəbul olunan tələbəyə tədrisə tam cəlb olunma (fulltime) və ya qismən cəlb olunma (parttime) növü üzrə təhsil almaq hüququ verilir. Bu halda tədrisə tam cəlb olunan (fulltime) tələbənin normativ təhsil müddətində illik təhsil haqqı tədris ilinə, tədrisə qismən cəlb olunan (parttime) tələbə üçün isə bu fərdi tədris qrafikinə əsasən götürdüyü fənlərin kreditlərinə görə müəyyənləşdirilir.

Kredit sistemi əsasında təşkil olunmuş tədris prosesinin xüsusiyyətləri

1. Hər bir təhsilalanının fərdi tədris planının olması və onların bu planın tərtib edilməsində iştirak etməsi
2. Ali təhsil müəssisəsinin tədris planlarına uyğun olaraq, tədris fənlərinin, semestrlər üzrə kreditlərin miqdarının, təhsilverənlərin və akademik məsləhətçilərin (tyutorların) seçiminin sərbəstliyinin təmin edilməsi
3. Təhsil prosesinə akademik məsləhətçilərin (tyutorların) cəlb olunması
4. Tələbəyə sərbəst iş üçün şəraitin yaradılması
5. Tələbə və təhsilverənlərin mobilliyinin təmin olunması
6. Təhsilalma müddətinin tələbənin nailiyyətindən asılı olması

7. Fakültələrin, kafedraların, ixtisasların, fənlərin, **Əsas anlayışlar**

Təhsil krediti – fənnin məzmununa və həcminə uyğun olaraq, onun mənimsənilməsinə ayrılan vaxtın ölçü vahididir

İxtisasın (ixtisaslaşmanın) tədris planı – ali təhsilin müvafiq səviyyəsində ixtisas (ixtisaslaşmalar) üzrə təhsil proqramlarına uyğun olaraq, tədris olunan fənlərə və auditoriyadankənar məşğələlərə ayrılan saatların miqdarını müəyyən edən əsas tənzimləyici sənəddir

İxtisasın (ixtisaslaşmanın) tədris qrafiki – ixtisasın (ixtisaslaşmanın) tədris planında göstərilmiş fənlərin tədris illəri üzrə bölgüsünü əks etdirən sənəddir

Tələbənin fərdi tədris planı – tələbənin tədris ili ərzində təhsil alacağı fənləri, onların müvafiq kreditlərini, fənlər üzrə müəllimlərin siyahısını əks etdirən sənəddir

İxtisaslar (ixtisaslaşmalar) üzrə illik işçi tədris planı – ixtisasın (ixtisaslaşmanın) tədris planına və tələbələrin fərdi tədris planlarına uyğun hazırlanmış, cari tədris ilində tədris olunacaq fənlərin adlarını, dərsin növlərini, fənlərin kreditlərini və tələbələrin sayını özündə əks etdirən sənəddir

Müəllimin illik işçi tədris planı – müəllimin tədris etdiyi fənləri, mühazirə və məşğələlərə (laboratoriya işlərinə) ayrılan saatların miqdarını, həmin fənlərin semestrlər üzrə tədrisini, həmçinin fənn üzrə tələbələrin sayını özündə əks etdirən sənəddir

Tələbənin sərbəst işi – tələbənin tapşırıqları sərbəst

və müəllimin rəhbərliyi ilə auditoriyadankənar həyata keçirdiyi müstəqil işidir

Akademik məsləhətçi (tyutor) – ali təhsil müəssisələrində tədris məsləhətçisidir

Akademik mobillik – tələbənin və professor-müəllim heyətinin ölkədaxili və xarici ölkələrin ali təhsil müəssisələrində müvafiq olaraq sərbəst təhsil almaq və akademik fəaliyyət göstərmək hüququdur

Avropa Kredit Transfer Sistemi (AKTS) – təhsil proqramı ilə müəyyən olunmuş kompetensiyalara nail olmaq üçün tələbənin iş yükünü və təhsil alma istiqamətini müəyyənləşdirən sistemdir. Bu sistem, həmçinin tələbələrin mobilliyini təmin edir və təhsil proqramlarının dövlətlərarası müqayisəsi və tanınması prosedurlarını asanlaşdırır

Prerekvizit fənlər – tədrisi ilk növbədə zəruri olan fənlərdir

Akademik transkript – tələbənin təhsil müddətində keçdiyi fənlər üzrə topladığı kreditləri və qiymətləri (rəqəm və hərflərlə) özündə əks etdirən sənəddir

Fənlər üzrə qeydiyyat – tələbələrin təhsil müəssisəsinin müəyyən etdiyi qaydada fənləri seçmə prosedurudur

ÜMUMİ Orta Müvəffəqiyyət Göstəricisi (ÜOMG) – tələbənin təhsil proqramını mənimsəmə səviyyəsinin göstəricisidir.

Akademik təqvim – ali təhsil müəssisəsində və AMEA-da tədris ili üzrə nəzərdə tutulmuş tədbirləri özündə əks etdirən sənəddir

Müvəffəqiyyətlə təhsil alan tələbə – fərdi tədris planında qeyd olunan bütün fənlər üzrə müəyyən olunmuş kreditləri qazanan tələbədir

Akademik borcu olan tələbə – fərdi tədris planında qeyd olunan fənlərin ən azı birindən müəyyən olunmuş krediti qazana bilməyən tələbədir

Cari qiymətləndirmə – fənn üzrə tələbənin semestr müddətində fəaliyyətinin qiymətləndirilməsidir

Aralıq qiymətləndirmə – fənn üzrə tələbənin imtahan zamanı bilik və bacarıqlarının qiymətləndirilməsidir

Tədrisə tam cəlb olunma (fulltime) – ixtisasın təhsil proqramı ilə müəyyən olunmuş normativ təhsil müddətinə uyğun, tədris qrafiki ali təhsil müəssisəsi tərəfindən planlaşdırılan əyani təhsilalma formasının növüdür

Tədrisə qismən cəlb olunma (parttime) – ixtisasın tədris planına uyğun, hər semestrə iki fəndən az olmamaqla, tədris qrafiki tələbə tərəfindən planlaşdırılan əyani təhsilalma formasının növüdür

Kredit nədir və necə hesablanır?

Təhsil krediti – fənnin məzmununa və həcminə uyğun olaraq, onun mənimsənilməsinə ayrılan vaxtın ölçü vahididir

Tədris ili = 40 həftə

1 semestr = 20 həftə (15 + 5)

1 semestr = 30 kredit

Həftəlik yük (auditoriya + auditoriyadankənar) = 45

saat 45 saat (1 həftə) = 1,5 kredit

20 həftə = $20 \times 1,5 = 30$

1 kredit qazanmaq üçün 30 saat işləmək lazımdır

Kreditlər tələbənin aşağıdakı fəaliyyəti üzrə müəyyənləşdirilir

- auditoriya (mühazirə, seminar, praktik məşğələlər, laboratoriya) dərslərində iştirak etməsi;
- auditoriyadankənar (tələbənin müstəqil və müəllimin rəhbərliyi ilə sərbəst işi) işi;
- təcrübələrdə iştirak etməsi;
- kurs işini və layihələrini hazırlaması və müdafiə etməsi;
- imtahanlara hazırlığı və imtahanları verməsi;
- buraxılış işini, magistrlik dissertasiyasını hazırlaması və müdafiəsi, eləcə də buraxılış dövlət imtahanına hazırlığı və həmin imtahanı verməsi.

Tədris planında fənlər vacibliyinə və məzmununun

mənimsənilməsi ardıcılığına görə aşağıdakı 3 qrupa bölünür:

- məcburi və ardıcıl öyrənilən fənlər üzrə;
- məcburi, lakin ardıcılığı vacib olmayan fənlər üzrə;
- tələbələrin öz seçimi əsasında öyrənilən fənlər üzrə.

Kredit sistemində istifadə olunan tədris sənədləri

- ixtisasın (ixtisaslaşmanın) tədris planı
- ixtisasın (ixtisaslaşmanın) tədris qrafiki;
- ixtisas (ixtisaslaşma) üzrə illik işçi tədris planı;
- tələbənin fərdi tədris planı;
- müəllimin illik işçi tədris planı

Fərdi plan nədir və necə tərtib olunur?

Ali təhsil müəssisəsinə yeni qəbul olunan tələbələrə birinci tədris ili üçün fakültə tərəfindən fərdi tədris planı hazırlanır. Tələbə sentyabrın 10-dək həmin fərdi tədris planını almalıdır.

Növbəti tədris ilində isə tələbələr fənlərin prerekvizitliyini gözləməklə, ilk növbədə əvvəlki ildən akademik borcu qalan fənləri daxil etməklə fərdi planını hazırlayır və iyulun 5-dən 15-dək fakültəyə təqdim edir. Akademik borc yaranan fənn (fənlər) müvafiq semestrdə tədris olunmadığı və ya həmin fənn (fənlər) üzrə qrup yaradılmadığı halda bu tələb istisna edilir.

Fərdi tədris planında tələbə sentyabrın 10-dək düzəlişlər edə bilər. Fərdi tədris planı təhsil müəssisəsi tərəfindən tədris ilinin başlanğıcına qədər təsdiq edilir və

bu tədris planının bir nüsxəsi tələbədə, bir nüsxəsi isə ali təhsil müəssisəsinin müəyyən etdiyi qurumda saxlanılır.

Tələbənin fərdi tədris planında sonradan dəyişiklik edilməsinə icazə verilmir. Yalnız payız semestrindən akademik borcu qalanlar qış tətilinin ilk həftəsində növbəti semestr üçün fərdi tədris planlarında ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən olunmuş qaydada müvafiq düzəlişlər edə bilərlər.

Növbəti tədris ili üçün tələbə təyin olunmuş vaxtda öz fərdi tədris planını təqdim etmədikdə, onun təhsili ali təhsil müəssisəsi üzrə həmin il üçün ixtisasın tədris qrafikinə uyğun təşkil edilir

İmtahanlar

Cari və aralıq qiymətləndirmənin ümumi nəticələrinə görə fənn üzrə müvəffəq qiymət almış tələbə həmin fəndən kreditləri qazanmış hesab olunur. Tələbə 50 bal cari və 50 bal aralıq qiymətləndirmədən toplaya bilər. Tələbə imtahanda minimum 17 bal toplamalıdır.

DİQQƏT!

Fənn üzrə ayrılmış auditoriya saatlarının 25 faizindən çoxunda iştirak etməyən tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır.

Tələbənin cari semestrdə akademik borcu qaldığı halda o, növbəti semestrdə təqaüddən məhrum edilir.

Akademik borcu yaranan tələbə nə etməli?

Cari və aralıq qiymətləndirmənin nəticələrinə, habelə aralıq qiymətləndirmənin nəticəsinə görə, eləcə də üzrsüz səbəbdən imtahanda iştirak etmədiyinə görə akademik borcu yaranmış tələbəyə həmin fənn (fənlər) üzrə təkrar imtahan vermək və ya fənni (fənləri) yenidən dinləmək üçün şərait yaradılmalıdır. Bu halda fənni (fənləri) yenidən dinləmədən kreditləri qazanmaq istəyən tələbə bu imkandan təhsil proqramı ilə müəyyən olunmuş müddətdə həmin fənn (fənlər) tədris olunduğu semestrdə (akademik borcu yaranan semestrdə imtahan sessiyasından sonra növbəti semestr başlayanadək və ya növbəti semestrlərdən birində imtahan sessiyası zamanı) istifadə edə bilər.

Tələbə (üzrlü səbəbdən imtahanda iştirak etməyən tələbələr istisna olmaqla) hər semestrdə fənni (fənləri) dinləmədən ümumilikdə iki fənn üzrə (hər fəndən bir dəfə olmaqla) imtahanda iştirak edə bilər.

Üzrlü səbəbdən imtahanda (imtahanlarda) iştirak etməyən tələbəyə isə növbəti semestrin dərsləri başlanana qədər bir dəfə həmin imtahanı (imtahanları) vermək imkanı

yaradılır. Bu imkandan istifadə etməyən tələbə üzrsüz səbəbdən imtahanda iştirak etməyən tələbə hesab olunur.

Üzrlü səbəbdən imtahanda iştirak etməyən tələbə növbəti semestrin dərsləri başla- nana qədər imtahanda iştirak etdikdə, həmin fənn üzrə təkrar imtahan üçün ödəniş etmir.

Kimlər müəyyən olunmuş kredit məbləğinin 25 faizini ödəməklə imtahanda iştirak edə bilər?

-fənni (fənləri) yenidən dinləmədən kreditləri qazanmaq istəyən tələbə bu imkandan təhsil proqramı ilə müəyyən olunmuş müddətdə həmin fənn (fənlər) tədris olunduğu semestrə (akademik borcu yaranan semestrə imtahan sessiyasından sonra növbəti semestr başlayanadək və ya növbəti semestrlərdən birində imtahan sessiyası zamanı) istifadə edə bilər. Tələbə (üzrlü səbəbdən imtahanda iştirak etməyən tələbələr istisna olmaqla) hər semestrə fənni (fənləri) dinləmədən ümumilikdə iki fənn üzrə (hər fəndən bir dəfə olmaqla) imtahanda iştirak edə bilər. Bu zaman həmin fənn üçün müəyyən edilən

məbləğin 25 faizindən çox olmamaq şərtilə ödəniş etməlidir

Tələbə ixtisasın normativ təhsil müddətində Universiteti bitirə bilmirsə

Tələbə ali təhsil müəssisəsini bitirmək üçün tələb olunan kreditləri ixtisasın normativ təhsil müddətindən sonrakı 3 (üç) ildə (həqiqi hərbi xidmət müddəti nəzərə alınmamaqla) toplaya bilmədiyi halda o, məzmununda əsaslı dəyişikliklər edilən peşə hazırlığı fənlərindən əvvəllər qazandığı kreditləri itirir. Tələbə həmin kreditləri yenidən yığmalıdır

Hansı halda akademik məzuniyyət verilir?

- müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırıldıqda – xidmət müddətinə, səfərbərlik üzrə hərbi xidmətə çağırıldıqda isə – xidmətdən tərxis edilənədək;
- ailə vəziyyətinə görə – 2 il müddətinədək;
- səhhətinə görə – həkim-məsləhət komissiyasının arayışında göstərilən müddətə;
- sosial məzuniyyətə çıxdıqda – qanunvericiliklə müəyyən olunmuş müddətə;
- müxtəlif proqramlar əsasında xarici ölkələrə təhsil almağa getdikdə – proqramda göstərilən müddətə.

Tələbə hansı hallarda xaric olunur?

- öz arzusu ilə;
- başqa ali təhsil müəssisəsinə köçürüldükdə;
- ali təhsil müəssisəsinin daxili intizam qaydalarını kobud şəkildə pozduqda;
- səhhətinə görə (həkim-məsləhət komissiyasının arayışına əsasən);
- növbəti tədris ilinə qeydiyyatdan keçməyib həmin tədris ilinin payız semestrinin sonuna qədər ali təhsil müəssisəsi ilə əlaqə saxlamadıqda.

Yay semestrinin təşkili

Yay semestri aşağıdakı məqsədlərlə təşkil olunur:

1. Akademik borcların ləğv edilməsi.
2. Fənlərin prerekvizitliyi gözlənilməklə, humanitar fənlər bölümünə daxil olan və ali təhsil müəssisəsi tərəfindən müəyyən edilən seçmə fənlərin kreditlərinin qazanılması.
3. Müvəffəqiyyət qazanılan fəndən qiymətin yüksəldilməsi.
4. Ali təhsil müəssisəsinin təklif etdiyi ayrı-ayrı fənlər üzrə digər ali təhsil müəssisələrinin tələbələri və magistratura səviyyəsinin tələbələrinə, kreditlər qazanmasına şəraitin yaradılması.

Yay semestri yaz semestri başa çatdıqdan sonra təşkil olunur. Yay semestrinin (nəzəri təlim və imtahanlar) müddəti 6 (altı) həftədir. İmtahan müddəti 1 (bir) həftədən

artıq olmamaqla, yay semestrinin sonuncu həftəsində təşkil edilir.

Yay semestrində tələbənin götürdüyü fənlər üzrə kreditlərin cəmi 10-dan artıq olmamalıdır.

Yay semestri və imtahanlar növbəti semestrin başlanmasına 2 həftə qalanadək başa çatdırılır.

Yay semestrində üzrlü səbəbdən imtahanda iştirak etməyən tələbələr üçün növbəti semestrin başlanğıcına qədər bir dəfə imtahan təşkil olunur.

Tələbə yay semestrində iştirakından asılı olmayaraq, payız semestri üçün öz fərdi tədris planını iyulun 5-dən 15-dək fakültəyə təqdim etməlidir.

Müvəffəqiyyət qazandığı fəndən qiymətini yüksəltmək məqsədi ilə tələbəyə yenidən imtahan verməyə icazə verilmir. Lakin o, qiymətini yüksəltmək üçün yay semestrində həmin fənni yenidən götürərək dinləməklə imtahan verir.

Tələbə öz məqsədinə nail olmadıqda, onun əvvəl topladığı bal qüvvədə qalır.

Fənn üzrə ayrılmış auditoriya saatlarının 25%-dən çoxunda iştirak etmədiyinə görə imtahana buraxılmayan tələbə semestrində fənn (fənlər) üzrə müəyyən edilmiş dərslərin 50 faizindən çoxunda iştirak etdiyi halda o, həmin fənni (fənləri) yay semestrində təkrar götürmək hüququna malikdir.

Ali təhsil müəssisələrində yay semestri könüllülük prinsipi ilə ödənişli əsaslarla həyata keçirilir.